

11. Конституційно-правові засади становлення української державності : монографія / за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. – Х. : Право, 2003. – 328 с.

Лучко М. О.¹

ФОРМИ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве самоврядування є формою залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами, є проявом демократії на місцевому рівні. Первинним елементом системи місцевого самоврядування визнається територіальна громада, яка здійснює самоврядування в порядку, встановленому законом як безпосередньо, так і через своїх представників, яких вона обирає, та виконавчі органи місцевих рад [3, с. 87–88].

Форми здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування виступають засобом реалізації завдань та функцій територіальних громад. Функції територіальних громад являють собою основні напрямки діяльності цих соціальних спільнот щодо реалізації місцевих інтересів шляхом вирішення в межах Конституції і законів України питань місцевого значення. Систему функцій громад становлять об'єктні – соціальна, політична, економічна, екологічна функції, та управлінські – установча, нормотворча, контрольна. Соціальна функція – це напрям діяльності територіальних громад, пов'язаний із задоволенням потреб життєзабезпечення її членів, створенням умов вільної реалізації членами громади їх вікових, фахових, культурних, національно-етнічних, релігійних та інших інтересів, розвитком системи соціальної взаємодії та розбудовою громадянської інфраструктури громади. Політична функція виступає одним з основних напрямків діяльності громад як інституції не лише громадянського суспільства, але й правової держави, зміст якого становить здійснення на місцевому рівні особливої форми публічної влади. Економічна функція характеризує діяльність територіальних громад щодо формування достатньої для задоволення потреб громад та їх членів матеріально-фінансової бази і здійснення заходів з ефективного її використання. Поняттям «екологічна функція» охоплюється напрямок

---

¹ Аспірант кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

діяльності, пов'язаний з підтриманням безпечного для життя і здоров'я громадян навколишнього середовища, доцільним, ефективним і дбайливим використанням належних громаді природних ресурсів [1, с. 68–69].

Забезпечення ефективної реалізації функцій територіальної громади вимагає нормативного встановлення її компетенції. До виключної компетенції територіальної громади належать питання: а) формування місцевої ради, обрання місцевого голови й ухвалення рішення про дострокове припинення їх повноважень; б) заслуховування звітів депутатів та місцевого голови; в) здійснення контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування у встановлених законодавством і статутом формах; г) об'єднання з іншими територіальними громадами і вихід із таких об'єднань.

З метою забезпечення здійснення вказаної компетенції територіальних громад, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює систему форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні, відносячи до них: а) місцевий референдум; б) місцеві вибори; в) загальні збори громадян за місцем проживання; г) місцеві ініціативи; д) громадські слухання; є) участь у роботі органів самоорганізації населення [4].

Місцевий референдум – це форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування. Предметом місцевого референдуму може бути будь-яке питання, віднесене Конституцією України, Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами до відання місцевого самоврядування.

Однією з форм безпосереднього здійснення територіальними громадами сіл, селищ, міст своїх повноважень є місцеві вибори. Проводяться вони з метою формування органів та обрання посадових осіб місцевого самоврядування. На сьогодні діє прийнятий Закон України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 року № 595-VIII [5]. Вибори, як одна з форм безпосередньої демократії, забезпечують громадянам умови безпосередньої участі у формуванні органів державної влади і органів місцевого самоврядування. Активне виборче право – право обирати, і пасивне – право бути обраним дають кожному громадянину можливість виявити свою громадянську позицію, впливати через владні структури на якість свого життя, відчувати власну відповідальність за стан справ як в державі, так і за місцем свого проживання.

Загальні збори громадян за місцем проживання є формою їх безпосередньої участі в місцевому самоврядуванні. Відповідно із ст. 140 Конституції України та ст. 8 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» впливає, що порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання визначається законом та статутом територіальної громади. Але до цих пір не прийнято закону, який би врегулював цей порядок.

Принципово новою для вітчизняної муніципальної практики формою безпосередньої демократії, яка не була передбачена раніше чинним законодавством про місцеве самоврядування, є місцеві ініціативи. Згідно зі ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Подальша розбудова України на засадах демократичної правової держави, де народ визнається джерелом влади, а кожному громадянину гарантується право брати участь в управлінні суспільними справами, вимагає здійснення комплексу правових, соціально-економічних, ідеологічних заходів. Сучасний стан законодавчого регулювання форм безпосередньої демократії в системі місцевого самоврядування вимагає вдосконалення існуючих законів, а також розробки і прийняття окремого закону про місцеві референдуми та інші форми безпосереднього здійснення місцевого самоврядування територіальними громадами. Предметом його регулювання мають стати суспільні відносини, що виникають у зв'язку з підготовкою і проведенням місцевих референдумів, консультативних опитувань, загальних зборів громадян, громадських слухань та місцевих ініціатив.

Література:

1. Бодрова І. І. Концептуальні підходи визначення поняття територіальної громади / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Х.: Право, 2004. – Вип. 7. – С.62–73.

2. Інституційно-функціональна організація місцевої влади в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : аналіт. огляд / Ю. П. Битяк [та ін.] ; НДІ держ. буд-ва та місцев. самоврядування . – Київ : Студія Колаж, 2009. – 223 с.

3. Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х.: Вид-во «ФІНН», 2012. – 496с.

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. №280/97-ВР (з наст. змін. та доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. – Ст.170.

5. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 року №595-VIII (з наст. змін. та доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №37–38. – Ст.366.

Мадяр С. С. ¹

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ОБ'ЄДНАНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ І ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В АВСТРАЛІЇ

Ключовим питанням конституційної реформи не лише в Україні, а й у переважній більшості зарубіжних країн залишається пошук оптимальної моделі правового статусу глави держави. Це й не дивно, оскільки глава держави за будь-якої конфігурації державного апарату є верхівкою «владної піраміди», від розташування якої (насамперед у системі взаємовідносин з іншими вищими органами державної влади – парламентом та урядом) залежить як внутрішній механізм розробки та здійснення державної влади, так і його ефективність у конкретно-історичних умовах [1, с. 24]. Саме він є провідною характеристикою будь-якої форми правління, тим ключем, який відкриває двері до розуміння справжньої інституційно-функціональної організації державної влади, реальні важелі й механізми її формування та здійснення [3, с. 24].

На думку вітчизняної вченої С. Г. Серьогіної, термін «глава держави» не дає можливості з належним ступенем точності охарактеризувати сутність, функції та компетенцію цього органу, оскільки на відміну, наприклад, від парламенту (який в усіх країнах світу є вищим представницьким і законодавчим органом) глава держави виконує різні функції і наділений різним правовим статусом. Статус глави держави у кожній із країн визначається обраною формою правління та усталеними політико-правовими традиціями [2, с. 54].

---

¹ Студент 6 курсу військово-юридичного факультету Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого